

RZECZNIK PRAW OBYWATELSKICH

Adam Bodnar

Warszawa, 20/07/2016

KMP. 573.5.2016.JJ

Pani

Anna Zalewska

Minister Edukacji Narodowej

Wielce Szanowna Pani Minister,

W trakcie wizytacji prowadzonych w młodzieżowych ośrodkach wychowawczych przedstawiciele Krajowego Mechanizmu Prewencji (dalej: KMP) każdorazowo zwracają uwagę na kwestie związane z zapewnieniem nieletnim bezpieczeństwa w tych placówkach. Ustalenia poczynione przez wizytujących, jak również analiza obowiązujących uregulowań prawnych wskazują na niedostateczne przywiązywanie wagi do tzw. wydarzeń nadzwyczajnych, czyli sytuacji trudnych, niepożądanych, które w takich placówkach mają miejsce.

Przepisy prawne odnoszące się do funkcjonowania młodzieżowych ośrodków wychowawczych nie zawierają definicji wydarzeń nadzwyczajnych oraz nie określają sposobu postępowania w przypadku zaistnienia np. przemocy wśród wychowanków, zgwałcenia, pobic, zastraszania, znęcania się, etc. Nie nakładają także na dyrektorów placówek obowiązku prowadzenia rejestru wydarzeń nadzwyczajnych. Jedynie rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 31 grudnia 2002 r. w sprawie bezpieczeństwa i higieny w publicznych i niepublicznych szkołach i placówkach (Dz.U. z 2003 r. Nr 6, poz. 69, ze zm.) określa sposób postępowania w sytuacji wystąpienia wypadku nieletniego, zaś § 10 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 27 grudnia 2011 r. w sprawie szczegółowych zasad kierowania, przyjmowania, przenoszenia, zwalniania i pobytu nieletnich w młodzieżowym ośrodku wychowawczym (Dz. U. z 2011 r. Nr 296, poz. 1755) instruuje, że w przypadku ucieczki nieletniego dyrektor ośrodka powiadamia o tym najbliższą jednostkę Policji, jednostkę Policji w miejscu zamieszkania nieletniego oraz właściwy sąd rodzinny. W pozostałych sytuacjach dyrektorzy ośrodków sami określają procedury i sposób postępowania w przypadku zaistnienia zdarzeń niepożądanych.

Na potrzebę wprowadzenia definicji i katalogu wydarzeń nadzwyczajnych oraz uporządkowania kwestii ich dokumentowania Rzecznik Praw Obywatelskich wskazywał już

w 2008 r. (RPO-596719-VII-1106/08) oraz w 2010 r. (RPO-637247-VII-11006/09/JJ). Zwrócił wówczas uwagę, że brak w przepisach prawnych katalogu i definicji wydarzeń nadzwyczajnych powoduje dowolność w interpretacji poszczególnych sytuacji. W efekcie, w wielu przypadkach informacja o wydarzeniach nadzwyczajnych nie trafia do organów sprawujących nadzór pedagogiczny. Prowadzi to do braku wiedzy wśród kuratorów oświaty na temat rzeczywistych rozmiarów problemu w danej placówce, co z kolei uniemożliwia dokonanie rzetelnej oceny pod kątem zapewnienia bezpieczeństwa wychowankom oraz zwrócenia uwagi w ramach nadzoru pedagogicznego na młodzieżowe ośrodki wychowawcze, w których liczba takich zdarzeń jest wyjątkowo wysoka.

W ocenie przedstawicieli KMP, wiedza w tym zakresie jest szczególnie ważna, zarówno z uwagi na fakt kreowania właściwej „polityki” resocjalizacyjnej i podejmowania odpowiednich działań, jak i z konieczności zapewnienia wychowankom ośrodków warunków bezpiecznego pobytu, o czym mówi § 6 rozporządzenia Ministra Edukacji i Sportu z dnia 27 grudnia 2011 r. w *sprawie szczegółowych zasad kierowania, przyjmowania, przenoszenia, zwalniania i pobytu nieletnich w młodzieżowym ośrodku wychowawczym* (Dz. U. z 2011 r. Nr 296, poz. 1755), co Rzecznik Praw Obywatelskich sygnalizował już w wystąpieniu generalnym z dnia 27.01.2010 r. (RPO-637247-VII-11006/09/JJ). Podsekretarz Ministerstwa Edukacji Narodowej w swojej odpowiedzi z dnia 31.03.2010 r. (DZSE-2-EM-043-60/2010) wskazał, że kwestia wprowadzenia do obowiązujących przepisów prawnych definicji i katalogu wydarzeń nadzwyczajnych wymaga uzupełnienia przepisów ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich i obiecał nakreślić problem resortowi sprawiedliwości.

Efektem tej korespondencji było również skierowanie przez Minister Edukacji Narodowej pisma do dyrektorów młodzieżowych ośrodków wychowawczych z prośbą o prowadzenie w placówkach rejestru zdarzeń nadzwyczajnych oraz przesyłanie do Biura Rzecznika Praw Obywatelskich informacji o następujących zdarzeniach: zgonach nieletniego lub innej osoby, samobójstwach nieletniego, zgwałceniach nieletniego, pobiciach nieletniego skutkujące ciężkim uszczerbkiem na zdrowiu. Zdarzenia są w dalszym ciągu analizowane przez pracowników Biura Rzecznika Praw Obywatelskich. W swoich wystąpieniach generalnych Rzecznik Praw Obywatelskich dążył jednak przede wszystkim do tego, aby to organ sprawujący nadzór pedagogiczny informowany był przez dyrektorów ośrodków o wszystkich zdarzeniach mających wpływ na bezpieczeństwo nieletnich lub placówek, aby móc w odpowiednim momencie podjąć prewencyjne działania.

Sprawa niedawno wizytowanego przez przedstawicieli KMP Niepublicznego Młodzieżowego Ośrodka Wychowawczego w Rejowcu pokazuje, że problem jest w dalszym ciągu aktualny. Mimo licznych drastycznych zdarzeń, do których dochodziło w placówce w ciągu ostatnich lat, organ nadzoru pedagogicznego oraz sędzia rodzinny nie poruszali podczas swoich kontroli problemu właściwego zapewnienia bezpieczeństwa

wychowankom. Mogło to wynikać z tego, że do Kuratorium Oświaty w Lublinie wpływały tylko te informacje, które dyrektor Ośrodka określił w wewnętrznych procedurach jako „wypadki nadzwyczajne” (zgon nieletniego lub innej osoby, samobójstwo nieletniego, zgwałcenie nieletniego, pobicie nieletniego skutkujące ciężkim uszczerbkiem na zdrowiu) lub inne zdarzenia takie jak: śmiertelny, ciężki lub zbiorowy wypadek, drastyczne zdarzenia, skutkujące u pokrzywdzonego uszczerbkiem na zdrowiu. Pozostałe zaś zdarzenia (np. pobicia, wymuszenia, rozboje wśród wychowanków) nie były uwzględniane przy informowaniu organów nadzoru. Przyjęta w tej placówce kategoryzacja zdarzeń spowodowała, że informacja tylko o niektórych z nich docierała do organów sprawujących nadzór. Natomiast w przypadku pozostałych zdarzeń zawiadamiany był jedynie dyrektor ośrodka lub Policja.

Podczas wizytacji młodzieżowych ośrodków wychowawczych przedstawiciele KMP wielokrotnie odbierali sygnały od dyrektorów tych placówek dotyczące potrzeby uporządkowania kwestii wypadków nadzwyczajnych, wprowadzenia ich definicji i katalogu jednolitego dla wszystkich ośrodków. Z prośbą o pomoc w zrozumieniu terminu „zdarzenia niepożądane” oraz podanie katalogu tych zdarzeń zwrócił się w dniu 18 maja 2016 r. także Lubelski Wicekurator Oświaty. Jest to kolejny sygnał świadczący o potrzebie uporządkowania tego tematu w środowisku dyrektorów placówek oraz organów nadzoru pedagogicznego.

Niewątpliwie, wprowadzenie do obowiązujących przepisów prawnych katalogu i definicji wydarzeń nadzwyczajnych, opracowanie odpowiednich procedur postępowania w sytuacji wystąpienia takiego wydarzenia oraz sporządzenie procedur jednolitego dokumentowania oraz przekazywania organom nadzorującym informacji o wydarzeniach nadzwyczajnych, umożliwi uzyskanie rzetelnej wiedzy w zakresie występowania w młodzieżowych ośrodkach wychowawczych tego typu sytuacji. Informacje na temat rzeczywistej skali omawianego problemu pozwolą na jego dokładne zdiagnozowanie oraz podjęcie odpowiednich działań zarówno w zakresie zapobiegania takim zdarzeniom, ale przede wszystkim zapewnienia bezpieczeństwa wychowankom placówek.

Mając na uwadze powyższe, uprzejmie proszę o podjęcie działań legislacyjnych mających na celu wprowadzenie definicji i katalogu wydarzeń nadzwyczajnych oraz uporządkowanie kwestii ich dokumentowania. Jednocześnie, bardzo proszę o powiadomienie mnie o stanowisku przyjętym przez Panią Minister w tej sprawie.

Z wyrazami szacunku,

Bocha